

บทที่ 3

กฎหมายเรื่องการพิสูจน์ในคดีสิ่งแวดล้อม

โดยที่ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายวิธีพิจารณาความในคดีสิ่งแวดล้อมบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาปรับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมในส่วนแพ่ง ซึ่งหลักเกณฑ์ในการกำหนดภาระการพิสูจน์ว่าคู่ความฝ่ายใดเป็นฝ่ายรับภาระการพิสูจน์ จึงต้องพิจารณาตามหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ”

ในอดีต ข้อยกเว้นของหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ” มีการบัญญัติไว้เฉพาะกรณีที่คู่ความฝ่ายใดได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 23) พ.ศ. 2550 ซึ่งได้บัญญัติเพิ่มเติมข้อยกเว้นของหลักดังกล่าว ดังนี้

มาตรา 84/1 บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมาย หรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”

บทบัญญัตินี้ได้เพิ่มเติมข้อยกเว้นของหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ” คือ ถ้ามีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ที่เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด กล่าวอ้าง คู่ความฝ่ายนั้นก็ย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ซึ่งมีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้ไปตกอยู่กับคู่ความฝ่ายตรงข้าม ที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานนั้น สำหรับคดีสิ่งแวดล้อม หลักนี้นับว่ามีประโยชน์ต่อผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม ในการที่จะช่วยบรรเทาภาระการพิสูจน์เรื่องการจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำผิด เพราะคดีสิ่งแวดล้อมมีความหลากหลาย จึงอาจมีกรณีที่กฎหมายบัญญัติข้อสันนิษฐานไปคุ้มครองผู้เสียหายไม่ทั่วถึงทุกฐานความผิด

หลัก “ข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์” นี้ถูกสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากกฎหมายคอมมอนลอว์ที่เรียกว่า “res ipsa loquitur” หรือ “ข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริง” ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายละเมียด มีความหมายว่าทุกสิ่ง

ทุกอย่างย่อมเป็นไปตามหลักธรรมดาปกติของเหตุการณ์ที่ควรจะเป็น อย่างไรก็ตาม “res ipsa loquitur” นี้เป็นหลักกฎหมายพื้นฐานของกฎหมายลักษณะละเมิด (torts) จึงไม่ตรงทีเดียวนักกับ “ข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 แต่ก็พอเทียบเคียงได้ ถึงแม้ว่า “res ipsa loquitur” น่าจะมีความหมายที่แคบกว่าข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ ผลของการบัญญัติข้อสันนิษฐานเพิ่มขึ้นโดยให้ข้อสันนิษฐานใหม่นี้มีผลต่อภาระการพิสูจน์ย่อมหมายความว่า หากศาลเห็นว่าคู่ความฝ่ายใดได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานประเภทนี้ คู่ความฝ่ายนั้นก็พิสูจน์เพียงว่าตนได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว ยกตัวอย่างเช่น เครื่องดื่มประเภทน้ำบรรจุขวดที่มีการวางจำหน่ายทั่วไปย่อมได้รับการสันนิษฐานว่าปลอดภัย ดื่มแล้วไม่มีอันตรายต่อร่างกาย แต่ถ้าผู้บริโภคได้ดื่มน้ำดื่มของผู้ผลิตรายใดแล้วเกิดได้รับอันตรายขึ้นมา ย่อมถือว่าผู้นั้นได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณเพราะสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์นั้น น้ำดื่มดังกล่าวไม่ควรเกิดอันตราย เป็นต้น ภาระการพิสูจน์ในเรื่องความรับผิดชอบจึงเป็นของผู้ผลิตน้ำดื่ม ส่วนผู้ที่ได้รับอันตรายเพียงแต่พิสูจน์ว่าตนได้ดื่มน้ำดื่มนั้นในสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์¹

ศาลไทยได้มีการนำหลักข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นมาใช้ในการตัดสินคดี ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 292/2542 ซึ่งมีใจความสำคัญดังนี้ ในคดีศาลยกกรรมตกแต่ง โจทก์นำสืบได้แต่เพียงว่า โจทก์ได้เข้ารับการศัลยกรรมเต้านมที่โรงพยาบาลของเอกชน โดยจำเลยเป็นผู้ทำการผ่าตัดหน้าอกโจทก์ที่มีขนาดใหญ่ให้มีขนาดเล็กลง หลังผ่าตัดแล้วเกิดอาการผิดปกติ เต้านมด้านซ้ายมีขนาดใหญ่กว่าด้านขวา มีก้อนเนื้ออยู่บริเวณรักแร้ด้านขวา ทรวงอกไม่มีร่องอก ผลติดเชื้อและเน่าอักเสบ จำเลยนัดให้โจทก์ไปทำการผ่าตัดแก้ไขที่คลินิกของจำเลยอีกสามครั้ง แต่อาการไม่ดีขึ้น โจทก์จึงเปลี่ยนแพทย์ใหม่ ให้แพทย์อื่นทำการรักษา ผ่าตัดแก้ไขอีกสามครั้ง จึงหายเป็นปกติ ดังนี้ แม้โจทก์ไม่สามารถนำสืบให้เห็นว่าจำเลยประมาทเลินเล่อในการผ่าตัดและรักษาพยาบาลโจทก์อย่างไร แต่เมื่อจำเลยเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านศัลยกรรมด้านเลเซอร์ผ่าตัด จำเลยมีหน้าที่ต้องให้ความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์เป็นพิเศษ การที่แพทย์อื่นต้องทำการผ่าตัดแก้ไขอีกสามครั้ง แสดงว่าจำเลยผ่าตัดมา มีข้อบกพร่อง จึงต้องแก้ไขและแสดงว่าจำเลยไม่ใช้ความระมัดระวังในการผ่าตัด และไม่แจ้ง

---

¹ พรเพชร วิชิตชลชัย, “สรุปหลักการสำคัญของการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 23) พ.ศ. 2550 (พยานหลักฐาน),” สืบค้นจาก www.niti7r1.com.

ให้ผู้ป่วยทราบถึงขั้นตอนการรักษา ระยะเวลาและกรรมวิธีในการดำเนินการรักษา จนเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหาย นับว่าเป็นความประมาทเลินเล่อของจำเลย ถือได้ว่าจำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์²

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายบัญญัติสันนิษฐานความรับผิดชอบของจำเลยซึ่งเป็นแพทย์ อันจะเป็นการยกเว้นหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ” แต่เป็นการตัดสินโดยพิจารณาจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งแสดงอยู่ในตัวว่าเป็นความประมาทเลินเล่อของจำเลยซึ่งเป็นแพทย์ โจทก์จึงควรได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นว่าจำเลยประมาท โจทก์จึงไม่มีภาระต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าจำเลยประมาทเลินเล่อในการผ่าตัดและรักษาพยาบาลอย่างไร คงมีหน้าที่นำสืบแต่เพียงข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น แล้วจึงเป็นหน้าที่ของจำเลยที่มีภาระต้องพิสูจน์หักล้างให้เห็นว่าตนไม่ได้ประมาท หรือได้ใช้ความระมัดระวังในการผ่าตัดตามวิสัยและพฤติการณ์เป็นพิเศษแล้ว หากไม่สามารถนำสืบได้จำเลยจึงต้องรับผิด

กล่าวโดยสรุป การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 23) พ.ศ. 2550 มาตรา 84/1 โดยเพิ่มเติม “ข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็น” ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นการเพิ่มเติมข้อยกเว้นของหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ” ซึ่งมีผลให้คู่ความฝ่ายที่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานมีภาระการพิสูจน์แต่เพียงข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปให้คู่ความฝ่ายที่ไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ในการที่จะพิสูจน์หักล้างนั่นเอง

สำหรับคดีสิ่งแวดล้อม การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบต่อภาระการพิสูจน์ด้วยเช่นกัน เนื่องจากคดีสิ่งแวดล้อม มีการบัญญัติกฎหมายไว้ในหลายลักษณะ ทั้งที่มีการกำหนดข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายและไม่ได้กำหนดข้อสันนิษฐานไว้ และมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน แต่ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงเพียงสามฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 และ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

---

² ธานี สิงหนาท, คู่มือการศึกษาพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2551), น.63.

3.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายที่กล่าวถึงความรับผิดชอบทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อมมานาน ก่อนที่จะมีการบัญญัติพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับแรกเมื่อ พุทธศักราช 2518 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กล่าวถึงเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อมโดยตรง ดังนั้น เรื่องการพิจารณาพิสูจน์ของคู่ความในคดีสิ่งแวดล้อมที่อาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในการฟ้องคดี จึงต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าการพิจารณาพิสูจน์ตกอยู่กับคู่ความฝ่ายใด ฝ่ายนั้นก็มีความหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐานมาสนับสนุน พิสูจน์ให้ศาลเชื่อตามที่ฝ่ายตนเองกล่าวอ้าง หากไม่พิสูจน์ หรือพิสูจน์ไม่ได้ตามที่กล่าวอ้างก็ต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องละเมิดและกฎหมายเกี่ยวกับการก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญระหว่างผู้ที่ตั้งบ้านเรือนใกล้กัน เป็นรากฐานสำคัญอย่างหนึ่งของกฎหมายสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยหรือกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และญี่ปุ่น เป็นต้น เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบในการที่บุคคลหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่อีกบุคคลหนึ่งโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็คดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือคดีอื่นก็ตาม แต่ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อม คือ มาตรา 420 มาตรา 436 มาตรา 437 และมาตรา 1337³

3.1.1 ความรับผิดชอบทางละเมิดตามมาตรา 420⁴

3.1.1.1 ความรับผิดชอบตามมาตรา 420

มาตรา 420 บัญญัติว่า “ ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” กรณีที่ถือว่ามีกรทำละเมิดเกิดขึ้นตามมาตรา 420 นั้น จะต้องมื่อองค์ประกอบดังต่อไปนี้

³ อำนาจ วงศ์บัณฑิต , กฎหมายสิ่งแวดล้อม , (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2550), น.507.

⁴ เพ็งอ้ง , น.508-515.

ก. จะต้องมีการกระทำของบุคคล ซึ่งหมายถึง ความเคลื่อนไหวในอิริยาบถโดยรู้สำนึกใน ความเคลื่อนไหวนั้น และผู้กระทำสามารถบังคับความเคลื่อนไหวได้ เช่น การที่นาย ก. ระบายน้ำ เสียออกจากท่อระบายน้ำทิ้งของโรงงานก็รู้สึกรู้ว่าตัวเองกำลังระบายน้ำเสียออกไปในแหล่งน้ำ สาธารณะ และคำว่า “การกระทำ” นั้น กฎหมายให้ตีความรวมถึง การงดเว้นไม่กระทำ แต่ต้องเป็น การงดเว้นการกระทำการที่มีหน้าที่ต้องทำ ซึ่งอาจเป็นหน้าที่ซึ่งเกิดจากกฎหมาย สัญญา หรือ ความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงที่มีอยู่ระหว่างผู้งดเว้นกับผู้เสียหาย หรือเป็นผลมาจากฐานะทาง ข้อเท็จจริงซึ่งผู้งดเว้นได้ก่อขึ้น⁵ เช่น ลูกจ้างในโรงงานมีหน้าที่ปิดวาล์วท่อระบายน้ำเสียจาก โรงงานที่ส่งน้ำเสียไปยังบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อมิให้น้ำเสียล้นบ่อบำบัดน้ำเสีย หากลูกจ้างผู้นั้นมิได้ ฝ้าดูว่าน้ำเสียล้นบ่อบำบัดน้ำเสียแล้วหรือไม่ และลืมนปิดวาล์วดังกล่าว จนเป็นเหตุให้น้ำเสียไหล ท่วมบ่อดังกล่าวและไหลท่วมที่ปลูกผักของชาวบ้านข้างเคียงจนได้รับความเสียหาย กรณีเช่นนี้ถือ ว่าการละเมิดนั้นเกิดจากการละเว้นการกระทำการของลูกจ้างในโรงงาน ซึ่งบริษัทเจ้าของโรงงาน จะต้องรับผิดชอบ⁶

โดยผู้ที่กระทำการนั้นอาจเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งอาจจะเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้วหรือเป็น ผู้เยาว์ก็ได้ ขณะเดียวกันการกระทำนั้นอาจเป็นของนิติบุคคลก็ได้ เช่น การที่โรงงานของบริษัทแห่ง หนึ่งระบายควันพิษออกจากปล่องควันทำให้ชาวบ้านข้างเคียงเป็นโรคระบบทางเดินหายใจ หรือ อาจเป็นกรณีที่โรงพยาบาลเผาขยะติดเชื้อและควันจากการเผาขยะนั้นได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อน แก่ชาวบ้าน เป็นต้น แต่การกระทำของนิติบุคคลนั้นจะต้องดำเนินการผ่านการกระทำของบุคคล ธรรมดา

การที่จะถือว่ามี การกระทำของบุคคลได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่บุคคลนั้นรู้สำนึกในการ กระทำของตน

ข. ผู้กระทำต้องมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หากผู้กระทำมิได้จงใจให้เป็นเช่นนั้น หรือมิได้มีความประมาทเลินเล่อแต่ประการใดแล้วก็ถือว่าผู้นั้นมิได้กระทำละเมิด

คำว่า “จงใจ” หมายถึง การที่ผู้กระทำกระทำการใดโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่จะเกิดจาก การกระทำของตน เช่น การที่ผู้กระทำระบายสารพิษออกจากโรงงานสู่มแม่น้ำ ก็รู้ว่สิ่งนั้นเป็น

---

⁵ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ , 2550) , น.277.

⁶ อานาจ วงศ์บัณฑิต , กฎหมายสิ่งแวดล้อม , (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2550) , น.508.

สารพิษที่เป็นอันตราย อันจะส่งผลให้สิ่งมีชีวิตที่อาศัยในแม่น้ำรวมถึงมนุษย์ที่นำน้ำในแม่น้ำมาบริโภคได้รับอันตราย⁷

ส่วนคำว่า “ประมาทเลินเล่อ” หมายถึง กรณีที่ผู้กระทำไม่จงใจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะใช้ รวมถึงในลักษณะที่บุคคลผู้มีความระมัดระวังจะไม่กระทำด้วย ซึ่งความระมัดระวังนี้อาจเปรียบเทียบกับบุคคลผู้มีความระมัดระวังตามพฤติการณ์ และตามฐานะในสังคมเช่นเดียวกับผู้กระทำ ความเสียหาย ความระมัดระวังในความรับผิดชอบ ละเมิดจึงอาจแตกต่างกันไปตามพฤติการณ์ของบุคคล ไม่แน่นอนคงที่เหมือนความรับผิดชอบตามสัญญา⁸ ซึ่งคำว่า “ประมาทเลินเล่อ” ในความรับผิดชอบละเมิดมีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า “กระทำโดยประมาท” ในความผิดอาญา ซึ่งได้แก่ความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่” จึงอาจกล่าวได้ว่า หากเรื่องใดที่ผู้กระทำไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปแล้วถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นก็ถือว่าผู้นั้นทำละเมิด

ค. การกระทำที่ถือว่าเป็นละเมิดนั้น จะต้องเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย ถ้าได้กระทำโดยไม่มีสิทธิหรือข้อแก้ตัวตามกฎหมายให้ทำได้แล้ว ก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย ดังนั้น ถ้ากระทำโดยมีสิทธิตามกฎหมาย แม้จะเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นก็ไม่เป็นละเมิด เช่น สิทธิของบิดามารดาที่จะลงโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน ครูบาอาจารย์ที่จะทำโทษศิษย์⁹ เป็นต้น หรือการใช้สิทธิตามกฎหมาย เช่น ทำสัญญาเช่าบ้าน การเข้าไปอยู่อาศัยในบ้านหาเป็นการบุกรุกอันเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของบ้านไม่ เพราะผู้เช่ามีสิทธิตามสัญญาที่จะเข้าอยู่ได้ หรือกรณีอาศัยอำนาจตามคำพิพากษา เช่น ผู้ได้สิทธิในนาพิพาทตามคำพิพากษาเข้าทำนาในที่พิพาท แม้ต่อมาศาลสูงพิพากษากลับให้แพ้ การทำนาระหว่างนั้นก็เป็นการกระทำโดยมีสิทธิที่จะบังคับคดีได้ตามคำพิพากษาได้อยู่ในเวลานั้น หรือกรณีโรงงานไม่มีสิทธิตามกฎหมายที่จะระบายน้ำเสียไปยังที่ดินข้างเคียง หากมีการกระทำเช่นนั้นถือเป็นการละเมิดต่อเจ้าของที่ดินนั้น แต่การเป็นกรณีที่ดินโรงงานทำละเมิดตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีในกรณีฉุกเฉินตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติ

---

⁷ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2550), น.8.

⁸ เพ็งอ้าง, น.10.

⁹ E.J. Cohn, Manual of German Law, vol. 1, (1968), p.155.

ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นจากมลพิษแล้ว ย่อมถือว่าการกระทำของโรงงานนั้นไม่เป็นการทำละเมิดต่อเจ้าของที่ดินข้างเคียง¹⁰

กรณีที่โรงงานระบายน้ำเสียหรืออากาศเสียออกสู่สภาพแวดล้อมเป็นไปตามมาตรฐานที่ทางราชการกำหนดไว้ นั้นอาจทำให้มีผู้ตีความว่า หากมลพิษเหล่านั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น เช่น ก่อให้เกิดโรคมะเร็งทางเดินหายใจเนื่องจากสูดอากาศที่มีปริมาณความเข้มข้นของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์สูงเป็นเวลานาน โรงงานนั้นไม่ต้องรับผิดเพราะไม่ถือว่ามีกรกระทำละเมิดของโรงงาน เนื่องจากการระบายน้ำเสียหรือของเสียนั้นเป็นไปตามกฎหมายกล่าวอีกนัยหนึ่ง โรงงานมีสิทธิที่จะระบายน้ำเสียหรือของเสียตามมาตรฐานของทางราชการ โรงงานจึงไม่ควรรับผิดชอต่อผลของความเสียหายที่เกิดจากการกระทำนั้น กรณีดังกล่าวนี้ แม้โรงงานจะสามารถระบายน้ำเสียหรืออากาศเสียดังกล่าวได้หากปฏิบัติตามมาตรฐานของทางราชการก็ตาม แต่มาตรฐานดังกล่าวมิได้ให้อำนาจแก่โรงงานที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ ด้วยเหตุนี้ การระบายน้ำเสียหรืออากาศเสียของโรงงานในลักษณะดังกล่าวจึงเป็นการกระทำละเมิด

มีข้อน่าสังเกตว่า แม้ว่าบางครั้งการกระทำมีลักษณะผิดกฎหมาย แต่หากว่าผู้กระทำได้รับความยินยอมจากผู้ได้รับความเสียหายแล้ว ก็ถือว่าการกระทำดังกล่าวไม่เป็นละเมิด เช่น ผู้เสียหายยินยอมให้โรงงานนำสารเคมีไปเก็บไว้ในที่พักอาศัยของตน โดยเชื่อว่าตนเองมีภูมิคุ้มกันมากกว่าบุคคลทั่วไป ต่อมาผู้เสียหายเจ็บป่วยเพราะสารเคมีนั้น ผู้เสียหายย่อมไม่สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากโรงงานตามมาตรา 420 ได้ เพราะถือว่าความยินยอมของผู้เสียหายไม่เป็นละเมิด

ง. มีความเสียหายต่อบุคคลอื่น หมายถึง มีความเสียหายต่อสิทธิของบุคคลอื่น สิทธิ คือ ประโยชน์ที่บุคคลมีอยู่และบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพ ซึ่งการวินิจฉัยว่า อย่างไรจึงจะถือว่าเป็นความเสียหายต้องอาศัยการวินิจฉัยของปктиชนที่คิดเห็นโดยชอบในสังคมเป็นมาตรฐาน¹¹

---

¹⁰ อำนาจ วงศ์บัณฑิต , กฎหมายสิ่งแวดล้อม , (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน , 2545) , น.457.

¹¹ ไพจิตร ปุญญพันธุ์ , คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2550) , น.277.

หากไม่เป็นการกระทำต่อบุคคลอื่น แต่เป็นการกระทำต่อทรัพย์สินที่มีได้มีบุคคลหนึ่ง บุคคลใดเป็นเจ้าของ เช่น อากาศ น้ำในแม่น้ำลำคลอง ก็ไม่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดตามมาตรา 420 แม้ว่าจะมีความเสียหายเกิดขึ้นกับสิ่งนั้นก็ตาม เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ง. การกระทำที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดนั้นจะต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น ความเสียหายที่เกิดจากคดีสิ่งแวดล้อมนั้น มักเป็นกรณีที่ทำให้มีการเสียชีวิต บาดเจ็บหรืออาการเจ็บป่วย ตลอดจนสุขภาพอนามัยทรุดโทรมหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อน รำคาญ หากมีการทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมแต่ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าวแก่บุคคลอื่น ผู้ที่ก่อปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 420

อย่างไรก็ดี ความเสียหายมิได้จำกัดอยู่เฉพาะความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เท่านั้น แต่อาจเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่นก็ได้ เช่น กรณีระบายน้ำเสียอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายกับพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น ดังเช่นกรณีของการทำนาเกลือในจังหวัดมหาสารคาม ในลุ่มแม่น้ำเสียว ที่ทำให้ชาวนาได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากข้าวไม่ออกรวง¹²

3.1.1.2 ภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 420

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 บัญญัติไว้ว่า “คู่ความฝ่ายใด กล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริง นั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานซึ่งควรจะเป็น ซึ่งปรากฏจากสภาพ ปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงแต่ว่าตนได้ ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”

ความรับผิดชอบละเมิดตามมาตรา 420 เป็นบทบัญญัติที่ไม่มีข้อสันนิษฐานทางกฎหมาย กำหนดไว้ ดังนั้น ภาระการพิสูจน์ของคู่ความตามมาตรา 420 นี้จึงเป็นไปตามหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้น นำสืบ” กล่าวคือ โจทก์ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้างว่าจำเลยกระทำละเมิดแก่ตน เป็นฝ่ายต้อง

---

¹² Amnat Wongbandit , "Water Use Conflicts Management in the Notheast : Case Studies of Nam Siaw and Nam Pong" , in Water Conflicts,Thailand Development Research Institute, 192-234 (1994).

พิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ศาลเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องในทุกเรื่องที่เป็นองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 420 ซึ่งประเด็นสำคัญที่โจทก์ต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดตามมาตรา 420 คือ

ประการแรก โจทก์ต้องพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่า การกระทำของจำเลยที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เพราะหากพิสูจน์ไม่ได้เช่นนั้นแล้วจำเลยก็จะหลุดพ้นจากความรับผิดตามมาตรา 420 นี้

ประการที่สอง โจทก์มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลกล่าวคือ โจทก์ต้องพิสูจน์ว่า ความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใด ของโจทก์เกิดจากการกระทำของจำเลย

ซึ่งประเด็นที่โจทก์ต้องเป็นฝ่ายมีภาระการพิสูจน์ในความผิดฐานละเมิดนั้น มีคำพิพากษาของศาลฎีกาวางแนวเป็นบรรทัดฐานไว้ ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3715/2546 โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดจำเลยให้การต่อสู้ว่าคดีขาดอายุความ ภาระการพิสูจน์จึงตกแก่โจทก์ที่จะต้องนำสืบให้ได้ความว่าคดีของโจทก์ไม่ขาดอายุความ

ขณะโจทก์ฟ้องคดีนี้ ช. ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบกได้รับมอบอำนาจให้กระทำการแทนโจทก์ การสอบสวนได้ดำเนินการไปตามขั้นตอนจนถึงเจ้ากรมสารบรรณทหารบกและผ่านมายังกองพระธรรมนูญ ในวันที่ 18 มีนาคม 2531 เพื่อเสนอให้ ช. อนุมัติดำเนินคดีแก่จำเลย และ ช. อนุมัติในวันที่ 26 มีนาคม 2538 ซึ่งเป็นเวลาภายหลังจากที่คณะกรรมการสอบสวนเสนอรายงานผลการสอบสวนถึง 7 ปี การใช้เวลาในการเดินหนังสือเนิ่นนานไปจนผิดปกติเช่นนี้ โจทก์จึงควรมีพยานหลักฐานมาแสดงให้ปรากฏว่ามีการดำเนินการในเรื่องนี้อย่างไรบ้างและไปติดขัดอยู่ที่ใด ข้อเท็จจริงจึงยังฟังไม่ได้ว่า โจทก์เพียงจะรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนในวันที่ 21 มีนาคม 2538 เมื่อโจทก์ฟ้องคดีนี้วันที่ 27 เมษายน 2538 จึงเกิน 1 ปี นับแต่วันที่โจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 ฟ้องโจทก์จึงขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1307/2501 ฟ้องว่าจำเลยทำให้เพลิงไหม้ เป็นเหตุให้โจทก์เสียหายเป็นการละเมิดต่อโจทก์ เมื่อจำเลยปฏิเสธ เป็นหน้าที่ของโจทก์ต้องนำสืบให้ได้ความว่าจำเลยทำให้เกิดเพลิงไหม้ขึ้นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ถ้านำสืบไม่ได้ต้องยกฟ้อง

จึงอาจกล่าวได้ว่า กรณีที่ผู้เสียหายประสงค์จะฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 นั้น ต้องเป็นฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ดังกล่าว ในการที่จะนำสืบให้ศาลเชื่อ

ว่าจำเลยได้กระผิดตามฟ้องจริง และหากผู้เสียหายไม่นำสืบ หรือนำสืบไม่สม ก็จะต้องเป็นฝ่าย แพ้คดี

3.1.2 ความเสียหายอันเกิดจากของตกหล่นจากโรงเรียน

3.1.2.1 ความรับผิดตามมาตรา 436

มาตรา 436 บัญญัติว่า “บุคคลผู้อยู่ในโรงเรียนต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิด เพราะของตกหล่นจากโรงเรียนนั้น หรือเพราะทิ้งขว้างของไปตกในพื้นที่อันมิควร”

มูลความผิดตามมาตรา 436 นี้ เกิดจากของตกหล่นจากโรงเรียนหรือทิ้งขว้างไปในพื้นที่อันมิควร คำว่า “ตกหล่น” หมายถึง อาการที่เคลื่อนจากที่ตั้งลงจากที่สูงไปสู่เบื้องล่างโดยธรรมชาติ ส่วนคำว่า “ทิ้งหรือขว้าง” หมายถึง การที่บุคคลตั้งใจกระทำ ไม่ใช่การกระทำของสิ่งอื่นและต้องเป็นการกระทำที่หยิบยกของขึ้นจากที่ตั้งแล้วทำให้ของตก ณ ที่อื่น มิใช่ของที่ของจะตกจากที่ตั้งเดิมลงสู่ เบื้องล่างตามธรรมชาติ¹³

ความรับผิดตามมาตรา 436 นี้ถือเป็นคดีสิ่งแหว่งหล่นในส่วนการทิ้งขยะหรือสิ่งของจากโรงเรียน บุคคลที่จะต้องรับผิดตามมาตรา 436 นี้ได้แก่ “ผู้อยู่ในโรงเรียน” ซึ่งน่าจะหมายถึงเฉพาะผู้ที่ ครอบครองโรงเรียนนั้นในความเป็นจริง เช่น หัวหน้าครอบครัว หรือผู้ที่รับฝากโรงเรียนให้ดูแล ผู้ที่มาเยี่ยมเยียนและนั่งพักชั่วคราวในโรงเรียนนั้นไม่น่าจะต้องรับผิดด้วยเพราะเขามีได้มีสิทธิใน การควบคุมดูแลโรงเรียนนั้น และความรับผิดของผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตามมาตรา 436 มิได้ขึ้นอยู่กับ การจงใจหรือการประมาทเลินเล่อ หากแต่กรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากของตกหล่นหรือทิ้ง ขว้างของไปตกในพื้นที่อันมิควรแล้ว ผู้ที่อยู่ในโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบทันที แม้ว่าเขาไม่เจตนาจะให้เกิด เหตุเช่นนั้นก็ตาม¹⁴

---

¹³ จิตติ ติงศภทิพย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), น.577.

¹⁴ อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแหว่งหล่น, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2550), น.515.

3.1.2.2 ภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 436

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1¹⁵ หรือหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นนำสืบ” กำหนดให้โจทก์เป็นฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ ดังนี้

- จำเลยเป็นผู้อยู่ในโรงเรือนขณะเกิดเหตุ
- มีความเสียหายเกิดขึ้นเพราะของตกจากโรงเรือน
- หรือ มีการทิ้งขี้วางของไปตกในพื้นที่อันมิควร
- โจทก์มีหน้าที่พิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือ โจทก์ต้องพิสูจน์ว่า ความเสียหายนั้นเกิดจากโรงเรือนหลังที่จำเลยครอบครองหรือมีการทิ้งขี้วางของจากโรงเรือนนั้น

จะเห็นได้ว่าตามมาตรา¹⁵ ผู้เสียหายไม่มีหน้าที่ในการพิสูจน์ว่าความเสียหายที่ตนเองได้รับนั้นเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย ทั้งนี้ เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 436 มีลักษณะเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด ผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์แต่เพียงว่า ความเสียหายนั้นเกิดจากโรงเรือนหลังที่จำเลยครอบครองหรือมีการทิ้งขี้วางของจากโรงเรือนนั้น โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าผู้ใดเป็นผู้ที่ทำให้ของตกลงหรือทิ้งขี้วางจากโรงเรือน ซึ่งในเรื่องดังกล่าวมีคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินไว้เป็นแนวทางว่าหากผู้เสียหายพิสูจน์ไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้ครอบครองโรงเรือน จำเลยก็จะหลุดพ้นจากความรับผิด ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1689/2518 จำเลยสร้างแพลตให้คนเช่า ซึ่งอาจทิ้งของและน้ำลงบนที่ดินของโจทก์ได้ไป แม้จำเลยจะครอบครองและอยู่อาศัยในแพลต แต่ได้มีผู้เช่าแยกเป็นส่วนสัดส่วนซึ่งเป็นผู้ทำละเมิด จำเลยไม่ต้องรับผิดตาม มาตรา 436 ไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตหรือจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำละเมิดต่อโจทก์

อย่างไรก็ดี หากการที่ของตกลงจากโรงเรือนเกิดจากเหตุสุดวิสัย เช่น เกิดพายุพัดรุนแรงทำให้ของหล่นจากบ้านจำเลย เช่นนี้จำเลยไม่ต้องรับผิดเพราะมิใช่เรื่องการตกลงตามปกติที่จำเลยจะต้องป้องกันมิให้เกิดขึ้น และในความจริงแล้วไม่น่าจะถือว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของจำเลยและผลที่ผู้เสียหายได้รับเพราะความเสียหายที่แท้จริงนั้นเกิดจากพายุ

3.1.3 ความเสียหายเกิดจากทรัพย์สินอันตราย

3.1.3.1 ความรับผิดตามมาตรา 437

มาตรา 437 บัญญัติว่า “บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลบุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงบุคคลผู้มีไว้ในครอบครองของตนซึ่งทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นด้วย”

ในทางตำรากฎหมาย ได้อธิบายลักษณะทรัพย์สินแต่ละประเภทตามมาตรา 437 วรรค 2 ไว้ดังนี้

(1) ทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ ซึ่งได้แก่ ทรัพย์สินที่มีลักษณะที่บอกได้ว่าเป็นอันตรายในตัวทรัพย์สินนั้นเอง¹⁶ ไม่ว่าจะอันตรายจะเกิดโดยการสัมผัส โดยมีสื่อทำให้เกิด โดยความกระเทือนหรือกระแทก¹⁷ วัตถุที่ติดไฟหรือเกิดการระเบิดได้ง่าย รวมทั้งสารที่ก่อให้เกิดอันตรายได้เฉียบพลันโดยสภาพของมันเอง เช่น ดินปืน น้ำมันเบนซิน กระแสไฟฟ้า ก๊าซหุงต้ม กรดกำมะถัน สารกัมมันตภาพรังสี และสารไวไฟอื่นๆ¹⁸

(2) ทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ ได้แก่ ทรัพย์สินที่โดยสภาพอาจไม่เป็นอันตรายแต่การกระทำของคนทำให้เป็นของที่มีอันตรายได้เมื่อใช้ เช่น อาวุธปืน มีดดาบ เหล็กฉาก พลุ บ่อนไฟ เป็นต้น¹⁹

(3) ทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้น ได้แก่ ทรัพย์สินที่มีเครื่องจักรกลเป็นตัวสำคัญในการทำงานและต้องมีอาการเคลื่อนไหวของเครื่องจักรกล ไม่ใช่ปิด

---

¹⁶ จิตติ ติงศรัทีย, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3076/2522, น.1286.

¹⁷ พจน์ ปุષปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, น.338.

¹⁸ อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2550), น.517-522.

¹⁹ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, น.260-261.

เครื่องหรือหยุดนิ่งอยู่กับที่ เช่น เคนที่ใช้ยกและเคลื่อนย้ายวัสดุในบริเวณเขตก่อสร้าง เครื่องสูบน้ำ เครื่องตัดหญ้า เป็นต้น²⁰

เนื่องจากบทบัญญัติในเรื่องนี้ มีลักษณะเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินอันตรายต้องรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินอันตรายนั้น โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้เกิดความเสียหายขึ้นหรือไม่ก็ตาม ซึ่งผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายตามมาตรา 437 วรรค 2 หมายถึง เจ้าของ ผู้เช่า ผู้ยืม หรือผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินนั้นในลักษณะอื่น²¹ และเมื่อมีความเสียหายเกิดจากทรัพย์สินอันตราย กฎหมายกำหนดให้ผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้ว่าผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นจะมิได้จงใจหรือกระทำการโดยประมาทก็ตาม แต่หากผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นต้องการจะหลุดพ้นจากความรับผิด เขามีหน้าที่ยกข้อต่อสู้และพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่ามีเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) เหตุสุดวิสัย

หากผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย เขาย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด เหตุสุดวิสัยนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 หมายถึง “เหตุใดๆอันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น”²²

(ข) ความผิดเกิดจากผู้เสียหาย

หากผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายสามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่า ความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินอันตรายนั้นเกิดจากความผิดของผู้เสียหายเองแล้ว ผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายนั้นย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด เช่น ผู้เสียหายได้ลักลอบเข้าไปขโมยวัตถุไวไฟซึ่งเก็บไว้ในโกดังเก็บของ และผู้เสียหายทำวัตถุไวไฟตกจนทำให้เกิดการระเบิด ทำให้ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บสาหัส ดังนี้ ถือว่าความเสียหายเกิดจากตัวผู้เสียหายเอง จำเลยไม่ต้องรับผิด แต่จำเลยมีหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อต่อสู้

²⁰ พจนี ปุชปาคม , คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด , น.338.

²¹ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ , กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม , (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน , 2549) , น.465-466.

²² อำนาจ วงศ์บัณฑิต , กฎหมายสิ่งแวดล้อม , (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน , 2550) , น.519.

ดังกล่าว การอ้างความผิดของผู้เสียหายเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้ผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายหลุดพ้นจากความรับผิดนั้นมิได้จำกัดว่าความผิดของผู้เสียหายนั้นต้องเกิดจากการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น หากความผิดนั้นเกิดจากการกระทำโดยประมาทของผู้เสียหาย ผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายก็สามารถยกเป็นข้อต่อสู้ได้เช่นกัน²³

3.1.3.2 ภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 437

เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 437 มีลักษณะเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) ดังนั้น ภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 437 นี้จึงต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1²⁴ เช่นเดียวกัน ดังนี้

ประการแรก โจทก์มีภาระการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือ พิสูจน์ว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับ เกิดจากยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันตรายที่จำเลยครอบครองอยู่ ก็เป็นการเพียงพอที่จำเลยผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลต้องรับผิดแล้ว แม้ว่าเขาจะใช้ความระมัดระวังอย่างดีแล้วก็ตาม

ประการที่สอง โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือไม่ เนื่องจากมาตรา 437 มีลักษณะเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด การพิสูจน์ดังกล่าวจึงไม่เป็นประเด็นสำคัญในการกำหนดความรับผิด โจทก์เพียงแต่พิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของจำเลยเท่านั้น

ซึ่งในประเด็นเรื่องภาระการพิสูจน์ มีคำพิพากษาของศาลฎีกาตัดสินไว้ ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 816/2538 กระแสไฟฟ้าเป็นทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพเมื่อกระแสไฟฟ้าลัดวงจรเกิดขึ้นที่บ้านของจำเลยทั้งสองจำเลยทั้งสองจึงเป็นผู้มีไว้ในครอบครองของตนซึ่งกระแสไฟฟ้าดังกล่าวและต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่กระแสไฟฟ้าลัดวงจรเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะ

²³ เพิ่งอ้าง , น.521.

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 บัญญัติไว้ว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานซึ่งควรจะเป็น ซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงแต่ว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”

ความผิดของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437วรรคสอง จำเลยทั้งสอง นำสืบเพียงว่าจำเลยทั้งสองดูแลรักษาสายไฟฟ้าภายในบ้านให้ใช้งานได้อย่างปลอดภัยอยู่เสมอ และเพิ่งเปลี่ยนสายไฟฟ้าภายในบ้านใหม่ขณะเกิดเหตุเพลิงไหม้ภายในบ้านของจำเลยทั้งสอง ไม่ได้ใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าจำเลยทั้งสองไม่ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อและไฟฟ้าลัดวงจรเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตามไม่ทราบดังนี้ข้อนำสืบของจำเลยทั้งสองแสดงไม่ได้เลยว่าเป็นเหตุสุดวิสัยจำเลยทั้งสองจึง ต้องรับผิด

จากข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น โจทก์พิสูจนีได้ตามข้อสันนิษฐาน ว่าความเสียหายที่ตนได้รับ เกิดจากกระแสไฟฟ้าซึ่งเป็นทรัพย์สินอันตราขายโดยสภาพที่อยู่ในความ ครอบครองของจำเลย ดังนี้ เมื่อจำเลยเพียงแต่นำสืบว่าตนไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่ง ประเด็นดังกล่าวไม่ใช่สิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในความรับผิดฐานนี้ แต่ไม่สามารถหาพยาน หลักฐานมานำสืบให้ศาลเชื่อว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย จำเลยจึงต้องรับผิด ชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 762/2517 จำเลยใช้เครื่องจักรเดินด้วยกระแสไฟฟ้า ต่อมาเกิดเพลิงลุกไหม้โรงงานของจำเลยและลูกกลามไปยังบ้านเรือนของโจทก์ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า โรงงานของจำเลยใช้แลคเกอร์และทินเนอร์ ซึ่งเป็นวัตถุไวไฟในการผลิต ถือว่าจำเลยมีทรัพย์สิน อันตราขายไว้ในครอบครองและต้องรับผิดชอต่อความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินนั้น เว้นแต่จะพิสูจนี ได้ว่าเกิดจากเหตุสุดวิสัย การที่จำเลยอ้างว่า เพลิงไหม้เกิดจากไฟฟ้าลัดวงจรนั้นอาจมิได้เกิดจาก เหตุสุดวิสัยอย่างเดียว ไฟฟ้าลัดวงจรอาจเกิดจากเหตุอื่นได้ด้วย เนื่องจากจำเลยนำสืบแต่เพียงว่า ไฟไหม้เกิดอย่างไร จำเลยไม่ทราบ และมีได้พิสูจนีว่าไฟไหม้เกิดจากเหตุสุดวิสัย จำเลยจึงต้อง รับผิด

ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 762/2517 มีความคล้ายคลึงกับคำพิพากษาศาล ฎีกาที่ 816/2538 เป็นอย่างมาก เพียงแต่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 762/2517 ทรัพย์สินอันตราขายคือ แลคเกอร์และทินเนอร์ ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตราขายโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ แต่ข้อ กกฎหมายที่นำมาพิจารณาเป็นเรื่องเดียวกัน คือ เป็นกรณีที่โจทก์พิสูจนีได้ตามข้อสันนิษฐานว่า ความเสียหายที่ตนได้รับเกิดจากทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตราขายโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ที่อยู่ใน ความครอบครองของจำเลย และจำเลยนำสืบแต่เพียงประเด็นว่าตนมิได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่มิได้นำสืบว่าไฟไหม้เกิดจากเหตุสุดวิสัยซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้จำเลยไม่ต้องรับผิด ดังนี้ จำเลยจึง ต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี

3.1.4 การก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญ (nuisance)

3.1.4.1 ความรับผิดตามมาตรา 1337

มาตรา 1337 บัญญัติว่า “บุคคลใดใช้สิทธิของตนเป็นเหตุให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินที่ควรคิดหรือคาดหมายได้ว่าจะจะเป็นไปตามปกติและเหตุอันควร ในเมื่อเอาสภาพและตำแหน่งที่อยู่แห่งทรัพย์สินนั้นมาค้ำประกันประกอบไซ้ร้ ท่านว่าเจ้าของอสังหาริมทรัพย์มีสิทธิจะปฏิบัติการเพื่อยังความเสียหายหรือเดือดร้อนนั้นให้สิ้นไป ทั้งนี้ไม่ลดล้างสิทธิที่จะเรียกเอาค่าทดแทน”

เหตุเดือดร้อนรำคาญตามมาตรา 1337 เกิดจากการใช้สิทธิของบุคคล ซึ่งหากไม่มีบทบัญญัติมาตรานี้ บุคคลนั้นก็ย่อมไม่มีความรับผิดตามกฎหมายเพราะเป็นการใช้สิทธิตามปกติ แต่มาตรา 1337 กำหนดว่า การใช้สิทธินั้นจะทำให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์เดือดร้อนเกินสมควรไม่ได้²⁵ เช่น นายดำ มีสิทธิที่จะใช้ที่ดินและบ้านของตนเองในการทำฟาร์มสุกร ซึ่งทำให้เกิดกลิ่นเหม็น แต่การใช้สิทธิของนายดำจะทำให้นายขาว เพื่อนบ้านเดือดร้อนมิได้ เป็นต้น

โดยสรุป หลักเกณฑ์การใช้สิทธิเป็นเหตุให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเสียหายมีดังนี้

ก. ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนต้องเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น ไม่ใช่เพียงที่ดินเท่านั้น แต่เจ้าของบ้านซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ก็เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 1337 ตัวอย่างเช่น โจทก์เป็นผู้เช่าที่ดินเพื่อปลูกบ้านอยู่อาศัย เมื่อโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของบ้านอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเดือดร้อนรำคาญเป็นพิเศษจากการกระทำของจำเลยยอมมีอำนาจฟ้องให้ขจัดความเดือดร้อนนั้นได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1337²⁶

ข. ผู้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนจะเป็นบุคคลใดก็ได้ แม้ไม่ได้เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากมาตรา 1337 กำหนดแต่ตัวบุคคลผู้จะใช้สิทธิเท่านั้นที่จะต้องเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ตัวอย่างเช่น ในประเทศอังกฤษ แยกของเจ้าของบ้านมีการก่อกวนแก๊งเพื่อนบ้านที่ใกล้เคียง เนื่องจากไม่ชอบกันด้วยการตีเปียโนทำเสียงไม่เพราะหูให้เขาเดือดร้อน ศาลอังกฤษตัดสินให้รับ

²⁵ เฟิงอ๋าง , น.529.

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 175/2494

ผิด²⁷ หากเป็นกรณีที่มีผู้ใช้ที่สาธารณประโยชน์จนก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายพิเศษแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์แล้ว เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ย่อมมีสิทธิตามมาตรา 1337 ได้ เช่น ปลูกสร้างโรงเรือนบนถนนหลวงปิดกั้นหน้าที่ดินและบ้านเรือนโรงเรือนของผู้อื่น ทำให้เขาขัดข้องไม่สะดวกแก่การไปมาค้าขาย ขาดประโยชน์ที่เคยได้ ดังนั้นเขาย่อมมีสิทธิฟ้องให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่ปิดกั้นนั้นเสียและเรียกค่าเสียหายได้²⁸

ค. ความเดือดร้อนเกินที่ควรคิดหรือคาดหมายได้ ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นนี้อาจเป็นความเสียหายในทางทรัพย์สินหรือในทางเดือดร้อนรำคาญก็ได้ ทั้งนี้ ความเดือดร้อนนี้ต้องเกินกว่าที่ควรคิดหรือคาดหมายได้ว่าจะจะเป็นไปตามปกติและเหตุอันควร ในเมื่อเอาสภาพและตำแหน่งที่อยู่แห่งทรัพย์สินนั้นมาคำนึงประกอบ โดยกรณีใดจะถือว่าได้รับความเดือดร้อนรำคาญหรือไม่ให้พิจารณาโดยใช้มาตรฐานความรู้สึกของคนธรรมดาทั่วไป²⁹ ทั้งนี้ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่แสดงว่าจำเลยใช้สิทธิเป็นเหตุให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเสียหายเกินกว่าที่ควรคิดหรือคาดหมายได้ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1719-1720/2499 โรงงานสีครึ่งและโรงงานผลิตครึ่งบริษัทใช้ยาเคมีกับน้ำทำการล้างครึ่งทั้งกลางวันและกลางคืน ส่งกลิ่นเหม็นอันเป็นอันตรายแก่อนามัยและทำให้ผู้อยู่บ้านใกล้เคียงเดือดร้อนรำคาญ เจ้าของโรงงานย่อมต้องรับผิดชอบผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนรำคาญ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 37/2516 แม้จำเลยจะได้รับใบอนุญาตให้จัดทำชลประทานส่วนบุคคล จำเลยก็ต้องปฏิบัติตามมิให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นด้วย เมื่อจำเลยสร้างฝายและขุดลำเหมืองเป็นเหตุให้โจทก์ผู้เป็นเจ้าของนาเสียหาย ได้รับน้ำน้อยกว่าปกติ โจทก์ย่อมมีสิทธิขอให้ปฏิบัติการเพื่อยังความเสียหายนั้นให้สิ้นได้

ง. เจ้าของอสังหาริมทรัพย์มีสิทธิให้ระงับการกระทำและอาจเรียกค่าเสียหายได้ เช่น หากโรงงานปล่อยเขม่าควันสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ผู้อยู่ข้างเคียงศาลมีอำนาจสั่งให้โรงงานหยุดการปล่อยเขม่าควันที่สร้างความเดือดร้อนดังกล่าวได้และเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ผู้ได้รับ

---

²⁷ เสนีย์ ปราโมทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะทรัพย์สิน, (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2520), น.273.

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1206/2494

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2329/2524

ความเสียหายหรือเดือดร้อนนั้นอาจเรียกค่าทดแทนก็ได้ ศาลมีอำนาจที่จะกำหนดค่าทดแทนเป็นเงินให้ผู้ที่ใช้สิทธิในการก่อให้เกิดความเสียหายนั้นจ่ายแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์³⁰

3.1.4.2 ภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 1337

การกำหนดภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 1337 นี้ มิได้กำหนดว่า การใช้สิทธิของบุคคลที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์นั้น จะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ดังนี้ การพิจารณาว่าจำเลยจะต้องรับผิดตามมาตรา 1337 หรือไม่นั้น โจทก์มีภาระการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 ดังต่อไปนี้

ประการแรก โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ เพราะแม้ว่าจำเลยผู้ใช้สิทธิของตนเองจะได้อาศัยความระมัดระวังตามสมควรแล้วในการป้องกันมิให้เกิดความเดือดร้อนแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ แต่หากยังเกิดความเดือดร้อนเกินสมควรอยู่ จำเลยผู้ใช้สิทธินั้นยังคงต้องรับผิดตามมาตรา 1337

ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีนี้ที่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเดือดร้อนเกินสมควรจากการประกอบกิจการโรงงาน เจ้าของโรงงานคงไม่อาจอ้างได้ว่าตนไม่ต้องรับผิด เพราะตนได้ใช้ความพยายามอย่างดีที่สุดแล้วโดยการติดตั้งเครื่องบำบัดอากาศเสียแล้ว

ประการที่สอง โจทก์มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล กล่าวคือ โจทก์ต้องนำสืบพิสูจน์ให้ได้ว่า การที่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินที่ควรคิดหรือคาดหมายได้ว่าจะจะไปตามปกติและเหตุอันควรนั้น เกิดจากการใช้สิทธิของจำเลย

ยกตัวอย่างเช่น บริษัท ก. และบริษัท ข. เป็นต้นเหตุแห่งความเดือดร้อนรำคาญอยู่ในบริเวณเดียวกันและเป็นแหล่งกำเนิดความเดือดร้อนรำคาญประเภทเดียวกัน ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่โจทก์ในการพิสูจน์ว่า บริษัท ก. หรือบริษัท ข. ที่เป็นต้นเหตุแห่งความเดือดร้อนนั้น และหากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ความเดือดร้อนรำคาญที่ตนได้รับเกิดจากแหล่งใด ก็จะต้องตกเป็นฝ่ายแพ้คดีในที่สุด

---

³⁰ อำนาจ วงศ์บัณฑิต , กฎหมายสิ่งแวดล้อม , (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน , 2550) , น.534.

3.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่ง สองมาตรา ได้แก่ มาตรา 96 ซึ่งเป็นความรับผิดต่อความเสียหายจากมลพิษ และมาตรา 97 ซึ่งเป็นความรับผิดในกรณีเกิดความเสียหายจากทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

3.2.1 ความรับผิดต่อความเสียหายจากมลพิษ

3.2.1.1 ความรับผิด ตามมาตรา 96

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 มาตรา 96 บัญญัติว่า “แหล่งกำเนิดมลพิษใดก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใดๆ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเพื่อการนั้น ไม่ว่าจะการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษนั้นเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่ามลพิษเช่นว่านั้นเกิดจาก

- (1) เหตุสุดวิสัยหรือการสงคราม
  - (2) การกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ
  - (3) การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายเองหรือของบุคคลอื่นซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อมในการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น
- ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ทางราชการต้องรับภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษที่เกิดขึ้นด้วย”

จากบทบัญญัติข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ความรับผิดตามมาตรา 96 เป็นความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากแหล่งที่ก่อให้เกิดมลพิษ เช่น โรงงานที่ปล่อยควันพิษจากการผลิต หรือการ

รั่วไหลของสารพิษจากที่เก็บกากอุตสาหกรรมของโรงงาน เป็นต้น³¹ ซึ่งมลพิษดังกล่าวจะต้องเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัย เช่น ทำให้ผู้ที่ได้รับมลพิษนั้นเกิดการเจ็บป่วยหรืออาจถึงขั้นเสียชีวิต นอกจากความเสียหายต่อบุคคลแล้ว มลพิษนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐด้วยเช่นกัน เช่น มลพิษที่รั่วไหลจากโรงงานทำให้ไม้ผลของผู้เสียหายไม่ออกผล เป็นต้น โดยผู้ที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายตามมาตรา 96 ได้แก่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัย หรือทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐ เช่น บริษัทที่เป็นเจ้าของโรงงานซึ่งระบายน้ำเสียลงสู่แม่น้ำและ ทำให้ปลาในกระชังของชาวบ้านตายจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน กรณีผู้ครอบครองต้องรับผิดชอบตัวอย่างเช่น ผู้เช่าที่ดินเพื่อรับฝากสารเคมีจะต้องรับผิดชอบต่อการที่สารเคมีนั้นรั่วไหลและก่อความเสียหายต่อบุคคลอื่น³²

แต่อย่างไรก็ดี มาตรา 96 ได้กำหนดข้อยกเว้นที่ทำให้เจ้าของและผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากมลพิษไว้สามกรณี ดังต่อไปนี้³³

(ก) หากความเสียหายเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือการสงคราม เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษไม่ต้องรับผิดชอบ คำว่า “เหตุสุดวิสัย” ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ให้ความหมายไว้ในมาตรา 8 ว่าหมายถึง เหตุที่เราไม่อาจป้องกันได้ แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการป้องกันแล้ว ส่วนการสงคราม หมายถึง การสู้รบกันระหว่างรัฐ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีได้อยู่ในความควบคุมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น ระหว่างการสู้รบ มีกระสุนปืนใหญ่จากศัตรูตกลงบนถังเก็บแก๊สพิษจนทำให้เกิดการระเบิดและฟุ้งกระจายของแก๊สพิษนั้น และเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก เป็นต้น

(ข) หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษกระทำการตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ แม้จะก่อให้เกิดการรั่วไหลและแพร่กระจายของมลพิษที่สร้างความเสียหายแก่ผู้อื่น ก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 96 เพราะเขาได้กระทำตามกฎหมายแล้ว เช่น กรณีที่

---

³¹ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ให้คำจำกัดความของ “แหล่งกำเนิดมลพิษ” ว่าหมายถึง “ชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม อาคาร สิ่งก่อสร้าง ยานพาหนะ สถานที่ประกอบกิจการใดๆ หรือสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นแหล่งที่มาของมลพิษ”

³² อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2550), น.541.

³³ เพ็งอ้าง, น.545-547.

เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษกระทำตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีนครที่มีเหตุ
ฉุกเฉินอันเกิดจากการรั่วไหลของมลพิษ เขายอมยกการกระทำตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีนั้นเป็นข้อ
ต่อสู้ให้ตนเองหลุดพ้นจากความรับผิดได้

(ค) หากผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายนั้นเป็นผู้กระทำการหรือละเว้นการกระทำ
เสียหายเอง เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษก็ไม่ต้องรับผิด เช่น หากผู้เสียหายขโมย
สารเคมีชนิดหนึ่งจากโกดังเก็บของและในระหว่างการลักลอบขนถ่ายสารเคมีนั้น สารเคมีได้เกิด
ระเบิดและทำให้ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ เจ้าของหรือผู้ครอบครองโกดังนั้นไม่ต้องรับผิด

การใช้สิทธิฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พุทธศักราช 2535 มาตรา 96 มีคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินไว้เป็นแนวทาง ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1733/2543 กรณีตามคำฟ้องของโจทก์ทั้งสิบหกเป็นเรื่อง
แหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดหรือแพร่กระจายของมลพิษ ซึ่งหากเป็นเหตุให้โจทก์ทั้งสิบหกได้รับ
อันตรายแก่ร่างกายสุขภาพอนามัย และเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสิบหกเสียหายด้วย
ประการใด ๆ โจทก์ทั้งสิบหกก็ชอบที่จะฟ้องร้องเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นให้
รับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเพื่อการนั้น ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 มาตรา 96 ได้

3.2.1.2 ภาระการพิสูจน์ ตามมาตรา 96

เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช
2535 ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องภาระการพิสูจน์เป็นการเฉพาะ ดังนั้น การพิจารณาว่าคู่ความฝ่ายใด
เป็นฝ่ายต้องรับภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 96 นี้จึงต้องพิจารณาไปตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 ดังนี้

ประการแรก เนื่องจากความรับผิดตามมาตรา 96 นี้มีลักษณะเป็นความรับผิดโดย
เคร่งครัด โจทก์จึงไม่มีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดโดยจงใจหรือประมาท
เลินเล่อ

ประการที่สอง โจทก์มีภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษซึ่ง
ก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ

ประการที่สาม โจทก์ต้องพิสูจน์ว่าตนถูกได้แย่งสิทธิโดยได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย
หรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของตนหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใด ๆ

ประการที่สี่ โจทก์มีหน้าที่พิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล กล่าวคือ พิสูจน์ว่าความเสียหายอันเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย หรือทรัพย์สินที่ตนได้รับนั้นเกิดจาก แหล่งกำเนิดมลพิษที่จำเลยเป็นผู้ครอบครอง

ตัวอย่างคำพิพากษาที่ตัดสินตามมาตรา 96 โดยพิพากษายกฟ้องโจทก์ เนื่องจาก โจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้ โจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า การเจ็บป่วยของโจทก์เกิดจากอันตรายของสารอลูมินาที่ได้รับจากการทำงาน เป็นลูกจ้างของจำเลย

คดีหมายเลขดำที่ 6766/2537 โจทก์เป็นพนักงานปิดฝุ่นแผ่นวงจรีเลคทรอนิคส์ วงจรีไฟฟ้า วิทยุและโทรทัศน์ ของบริษัทจำเลยและป่วยเนื่องจากมีสารเคมีสะสมอยู่ในสมองมาก โดยแพทย์ระบุในใบรับรองแพทย์ว่า โจทก์ป่วยเป็นโรคพิษสารอลูมินาจึงได้ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบ ศาลวินิจฉัยว่า พยานหลักฐานที่จำเลยนำสืบมีน้ำหนักดีกว่าพยานหลักฐานของโจทก์ โดยฟัง ข้อเท็จจริงได้ว่า โจทก์เจ็บป่วยโดยมีอาการปวดศีรษะ อ่อนเพลีย ปวดตามข้อ ซาตามแขนและมีมือจริง แต่การเจ็บป่วยดังกล่าวไม่ได้เกิดจากสารอลูมินาจากการทำงาน ยกฟ้องโจทก์

3.2.2 ความรับผิดในกรณีความเสียหายเกิดต่อทรัพยากรธรรมชาติ³⁴

3.2.2.1 ความรับผิด ตามมาตรา 97

กรณีที่มีการก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ ผู้ที่เป็นต้นเหตุแห่งความเสียหายจะต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 มาตรา 97 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำการหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นของรัฐหรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้แก่อำนาจตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้น”

องค์ประกอบความผิดที่สำคัญของมาตรานี้ ประการแรกคือ ต้องมีการกระทำของบุคคล (รวมทั้งนิติบุคคล) หรือละเว้นการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น ผู้จัดการบริษัทค้าไม้สั่งให้ ลูกจ้างตนเองลักลอบตัดไม้จากป่าสงวนแห่งชาติ หรือเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้รู้เห็นเป็นใจกับผู้ลักลอบตัดไม้ โดยเพิกเฉยไม่ยอมจับกุมผู้กำลังลักลอบตัดไม้ทั้งๆที่ทราบข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นต้น

³⁴ เฟิงอ๋าง , น.551.

ประการต่อมา จะต้องเป็นการทำลาย ทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นของรัฐ หรือสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ทรัพยากรธรรมชาติของรัฐ ได้แก่ ป่าไม้ที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ เขตสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า แร่ธาตุ ก๊าซธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง และทางน้ำต่างๆ หินและดินที่มีได้อยู่ในที่ดินของเอกชน เป็นต้น นอกจากนี้ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นของรัฐแล้ว การทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ สาธารณสมบัติของแผ่นดินก็ก่อให้เกิดความรับผิดตามมาตรา 97 เช่นกัน ตัวอย่างของการทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่สาธารณสมบัติของแผ่นดินก็ เช่น การดูดทรายในแม่น้ำจนทำให้ตลิ่งในบริเวณใกล้เคียงพังทลาย หรือการนำเศษดินหรือหินทิ้งลงในทางน้ำจนเป็นเหตุให้มีการตื้นเขินหรือทำให้น้ำเปลี่ยนทิศทางการไหล เป็นต้น

เมื่อมีการกระทำหรือละเว้นการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติของรัฐหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินแล้ว ผู้กระทำการหรือละเว้นการกระทำดังกล่าวจะต้องใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปจากการนั้น เช่น หากมีการลักลอบตัดไม้จากป่าสงวนแห่งชาติ ผู้ที่ลักลอบตัดไม้จะต้องจ่ายค่าเสียหายแก่รัฐ เป็นเงินเท่ากับมูลค่าของต้นไม้ที่ถูกตัด เป็นต้น

3.2.2.2 ภาระการพิสูจน์ ตามมาตรา 97

การพิจารณาว่าคู่ความฝ่ายใดมีภาระการพิสูจน์ตามมาตรานี้ ต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1³⁵ มาใช้บังคับเช่นเดียวกับบทบัญญัติในมาตรา 96 ดังนี้

ประการแรก โจทก์ผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริง มีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่า จำเลยเป็นผู้กระทำการหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ประการที่สอง โจทก์ต้องพิสูจน์ว่าตนเป็นผู้ถูกโต้แย้งสิทธิและต้องพิสูจน์ถึงความสูญหายหรือเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐหรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

ประการที่สาม โจทก์ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลว่าการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายของจำเลยนั้น ส่งผลเป็นการทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐหรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

---

³⁵ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24.

3.3 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่ง ไว้ในหมวดที่ 3 ได้แก่ ความรับผิดชอบของผู้ผลิตตามมาตรา 59 , ความรับผิดชอบของผู้นำเข้า ตามมาตรา 60 , ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งตามมาตรา 61 , ความรับผิดชอบของผู้มีไว้ในครอบครอง ตามมาตรา 62 และ 63 , ความผิดของผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตราย ตามมาตรา 64 , ความรับผิดชอบของนายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการ ตามมาตรา 65 และความรับผิดชอบของผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายจ่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้รับผิดชอบขณะเกิดการละเมิด ตามมาตรา 66 ซึ่งในที่นี้ จะนำเสนอเฉพาะความรับผิดชอบของผู้มีไว้ในครอบครอง ตามมาตรา 63 และ ความผิดของผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตราย ตามมาตรา 64 ดังนี้

3.3.1 ความเสียหายจากวัตถุอันตรายซึ่งอยู่ในความครอบครอง

3.3.1.1 ความรับผิดตามมาตรา 63

มาตรา 63 บัญญัติว่า “ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง”

ความรับผิดตามมาตรานี้ เป็นเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากวัตถุอันตรายซึ่งอยู่ในความครอบครอง โดยได้ใช้หลักเรื่องความรับผิดเคร่งครัด (strict liability) กับผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง และบุคคลอื่นที่มีวัตถุอันตรายอยู่ในความครอบครอง กล่าวคือ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากวัตถุอันตรายนั้น กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ที่ครอบครองจะต้องรับผิดชอบ เว้นแต่ว่าผู้นั้นจะพิสูจน์ข้อยกเว้นข้างต้นได้ หากผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ขนส่ง มิได้มีวัตถุอันตรายในความครอบครองของตน เขาก็ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 63³⁶

---

³⁶ อำนาจ วงศ์บัณฑิต , กฎหมายสิ่งแวดล้อม , (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2550) , น.461-464.

3.3.1.2 ภาระการพิสูจน์ ตามมาตรา 63

บทบัญญัติในมาตรา 63 มีการบัญญัติไว้ในลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 วรรค 2 คือ ผู้ครอบครองต้องรับผิดชอบวัตถุที่อยู่ในความครอบครองของตน ประกอบกับพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ไม่มีการบัญญัติเรื่องภาระการพิสูจน์ไว้เป็นการเฉพาะ กรณีจึงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1³⁷ มากำหนดภาระการพิสูจน์ ดังนี้

ประการแรก เนื่องจากบทบัญญัตินี้ ได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ ดังนั้น โจทก์ซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงจึงไม่ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยผู้ครอบครองวัตถุอันตรายจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เพราะเพียงแต่มีวัตถุอันตรายอยู่ในความครอบครอง จำเลยก็ต้องรับผิดชอบตามมาตรานี้

ประการที่สอง โจทก์มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่า จำเลยเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือเป็นผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย

ประการที่สาม โจทก์ยังต้องมีหน้าที่พิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล กล่าวคือ ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับเกิดจากวัตถุอันตรายที่จำเลยเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือมีไว้ในครอบครอง

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินในเรื่องดังกล่าว เช่น คดีรถบรรทุกแก่ระเบิดที่จังหวัดพังงา ซึ่งศาลฎีกาพิพากษาให้จำเลยต้องรับผิด เนื่องจากจำเลยซึ่งเป็นฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ไม่สามารถนำสืบให้ศาลเชื่อได้ว่า เหตุการณ์ดังกล่าว เกิดจากเหตุสุดวิสัยซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้จำเลยไม่ต้องรับผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7973 - 7975/2548 รถบรรทุกที่ใช้บรรทุกระเบิดดังกล่าว ไม่ได้มีการจัดให้มีป้ายข้อความว่า "วัตถุระเบิด" ติดแสดงไว้ให้เห็นได้ง่ายที่ด้านหน้าและด้านหลัง และไม่ได้ติดแถบสะท้อนแสงสีแดงสลับบาวในแนวเส้นทแยงมุมที่ทำรถตามกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2522) ข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 ซึ่งออกตามความใน พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 5 และมาตรา 17 วรรคสอง อันเป็นการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 422 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ทำการฝ่าฝืนนั้นเป็นผู้ผิด หากจำเลยที่ 1 ได้ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวแล้วชาวบ้านที่เห็นข้อความเตือนภัย

³⁷ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 24.

ดังกล่าวก็อาจจะหลีกเลี่ยงไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดที่ตกกระจายอยู่บนพื้นถนนหรือแม้จะเข้ามายุ่งเกี่ยวก็อาจใช้ความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจจะไม่เกิดเหตุระเบิดขึ้นก็ได้ เมื่อเหตุระเบิดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นภัยพิบัติที่อาจป้องกันได้ แต่จำเลยที่ 1 ผู้ครอบครองวัตถุระเบิดมิได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น เพื่อป้องกันมิให้ชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวและทำให้เกิดการระเบิดขึ้น การที่ภายหลังจากกรณวัตถุระเบิดพลิกคว่ำและมีชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดที่ตกกระจายอยู่บนพื้นถนนเป็นเหตุให้เกิดมีการระเบิดขึ้นทำให้ทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสามเสียหาย จึงมิใช่เกิดจากเหตุสุดวิสัย และชาวบ้านที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดอันเป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้นนั้นไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของโจทก์ทั้งสาม จึงถือไม่ได้ว่าการระเบิดเกิดขึ้นเพราะความผิดของโจทก์ทั้งสามเอง ดังนั้น จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบโจทก์ทั้งสาม

3.3.2 ความรับผิดชอบผู้รับมอบวัตถุอันตราย

3.3.2.1 ความรับผิดชอบตามมาตรา 64

ผู้ที่ยอมรับมอบวัตถุอันตรายจากผู้อื่นจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 64 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดจากวัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง” โดยปกติบุคคลที่ส่งมอบวัตถุให้บุคคลอื่นด้วยความระมัดระวังและมีได้ปกปิดข้อเท็จจริงใดแล้ว ไม่ควรจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากวัตถุซึ่งอยู่ในความครอบครองของผู้รับมอบแล้ว แต่ในกรณีของวัตถุอันตรายนั้น มาตรา 64 บัญญัติไว้เป็นกรณีพิเศษซึ่งทำให้ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายนั้นมีความรับผิดชอบสูงกว่าการส่งมอบวัตถุอื่น กล่าวคือ หากมีความเสียหายเกิดแก่ผู้รับมอบวัตถุอันตราย กฎหมายกำหนดให้ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุนั้นต้องรับผิดชอบ เว้นแต่เขาจะพิสูจน์ข้อแก้ตัวข้างต้นได้ ทั้งนี้ การใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการขายหรือส่งมอบวัตถุอันตรายแก่บุคคลอื่นไม่เป็นการยกเว้นความรับผิด นอกจากนี้กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาว่า ความรับผิดชอบของผู้ขายหรือผู้ส่งมอบจะสิ้นสุดเมื่อผู้รับมอบวัตถุอันตรายได้ครอบครองวัตถุนั้นเป็นเวลานานเท่าใด ด้วยเหตุนี้ ความรับผิดชอบดังกล่าวจึงยังคงมีตลอดเวลาที่วัตถุอันตรายนั้นยังอยู่ในความครอบครองของผู้รับมอบวัตถุอันตราย

3.3.2 ภาระการพิสูจน์ ตามมาตรา 64

ภาระการพิสูจน์ตามมาตรา นี้ เป็นเช่นเดียวกับบทบัญญัติในมาตรา 63 คือต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1³⁸ มาใช้บังคับ เพราะพระราชบัญญัติว่าด้วยคดีอาญา พ.ศ.2535 ไม่ได้บัญญัติเรื่องภาระการพิสูจน์ไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง ดังนี้

ประการแรก ความรับผิดชอบตามมาตรา นี้มีลักษณะเป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด โจทก์จึงไม่มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทั้งนี้ เนื่องจากจำเลยต้องรับผิดชอบในทฤษฎีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการขายหรือส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใดของตน เว้นแต่จำเลยจะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ประการที่สอง โจทก์ผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงมีภาระการพิสูจน์ว่า จำเลยเป็นผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้แก่โจทก์

ประการที่สาม โจทก์มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตราย

ประการที่สี่ โจทก์ต้องพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล กล่าวคือ โจทก์ต้องพิสูจน์ว่า ความเสียหายที่โจทก์ได้รับ เกิดจากวัตถุอันตรายที่จำเลยเป็นผู้ขายหรือผู้ส่งมอบให้กับโจทก์

3.4 เปรียบเทียบกฎหมายเรื่องภาระการพิสูจน์ในคดีสิ่งแวดล้อมกับคดีผู้บริโภค

3.4.1 ลักษณะทั่วไปของคดีผู้บริโภค

ปัจจุบันสภาพการค้าและระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประกอบกับมีการนำความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น ขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องคุณภาพของสินค้าหรือบริการ และไม่เท่าทันเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบการ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกรัดเอาเปรียบอยู่เสมอ อีกทั้งเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นและมีการฟ้องร้องต่อศาลได้สร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนต่อศาลผู้บริโภคจึงตก

---

³⁸ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 24.

อยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ดังนั้น เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายเข้าถึงความยุติธรรมด้วยความสะดวก เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ จึงมีการบัญญัติพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ขึ้น³⁹

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 บัญญัติว่า ในพระราชบัญญัตินี้ “คดีผู้บริโภค” หมายความว่า

(1) คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ

(2) คดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(3) คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องพันกันกับคดีตาม (1) หรือ (2)

(4) คดีแพ่งที่มีกฎหมายบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้

จึงอาจสรุปได้ว่า คดีผู้บริโภค ได้แก่ คดีพิพาทระหว่างผู้บริโภคกับผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่อันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ รวมถึงความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งอาจเป็นความรับผิดชอบทางแพ่งหรือความรับผิดชอบทางอาญา โดยเฉพาะคดีผู้บริโภคในส่วนที่เป็นคดีแพ่ง ก็อาจเป็นการฟ้องให้รับผิดชอบในทางสัญญาหรือในทางละเมิด⁴⁰

3.4.2 ภาระการพิสูจน์ในคดีผู้บริโภค

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มีบทบัญญัติเรื่องภาระการพิสูจน์ ดังนี้

มาตรา 29 ประเด็นข้อพิพาทข้อใดจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดๆ ซึ่งศาล

³⁹ “บทบาทของศาลยุติธรรมกับการคุ้มครองผู้บริโภค,” <http://www.manager.co.th> .

⁴⁰ วาสนา หงส์เจริญ , “การดำเนินคดีผู้บริโภคในศาลยุติธรรม : ศึกษาเฉพาะเรื่องภาระการพิสูจน์,” งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคล วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม , 2551 , น.10.

เห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ ให้
ภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจนั้น

โดยหลัก คดีผู้บริโภคในส่วนที่เป็นคดีแพ่งต้องใช้หลักเกณฑ์การค้นหาข้อเท็จจริงและการ
กำหนดภาระการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 แต่เนื่องจากคดี
ผู้บริโภคมีกฎหมายบัญญัติในเรื่องวิธีพิจารณาไว้เป็นการเฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธี
พิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งมุ่งเน้นคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการดำเนินคดี โดยเปลี่ยน
รูปแบบจากเดิมที่ต่อสู้คดีบนพื้นฐานของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งถือว่าคู่ความ
ทั้ง 2 ฝ่ายมีสถานะในการต่อสู้คดีเท่าเทียมกันโดยยึดหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้หนึ่งมีหน้าที่นำสืบ”
มาเป็นการผลักดันภาระการพิสูจน์ในการนำสืบพยานหลักฐานด้านเทคนิค หรือขั้นตอนการผลิต ซึ่ง
ผู้บริโภคไม่มีขีดความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล ให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้ประกอบการที่จะต้องนำ
ข้อมูลหลักฐานมาแสดงต่อศาลเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของตน ดังนั้น คดีผู้บริโภคจึงไม่นำ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายในการบัญญัติดังกล่าว
เนื่องจากในปัจจุบัน ความรู้ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความรวดเร็วไปอย่าง
มาก สินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นมาจึงมีความซับซ้อนและใช้กรรมวิธีการผลิตและการ
ให้บริการที่มีความยุ่งยาก ส่งผลให้เกิดความยากลำบากแก่ผู้บริโภคในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง
เกี่ยวกับสาเหตุของความเสียหายซึ่งไม่ได้อยู่ในความรับรู้ของตน⁴¹

3.4.3 เปรียบเทียบภาระการพิสูจน์ในคดีสิ่งแวดล้อมกับคดีผู้บริโภค

แม้ว่าในเรื่องสิ่งแวดล้อม จะมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
แห่งชาติ พ.ศ.2535 , พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 หรือแม้แต่บทบัญญัติในประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฯลฯ เป็นกฎหมายสารบัญญัติที่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองกับ
ผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมไว้โดยเฉพาะแล้ว แต่ในส่วนกฎหมายวิธีสบัญญัตินั้น ยังไม่มีการ
บัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความสำหรับคดีสิ่งแวดล้อมไว้โดยเฉพาะ ทำให้เมื่อเกิดข้อพิพาทใน
คดีสิ่งแวดล้อม ศาลยุติธรรมจึงจำเป็นต้องนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

---

⁴¹ นายชาญณรงค์ ปราณจิตต์ , “การจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค” ,
รพีพัฒน์คดี , น.198.

ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่ใช้บังคับกับคดีแพ่งทั่วไป โดยอาศัยบทบัญญัติตามมาตรา 84/1 มาใช้บังคับ⁴²

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อม ซึ่งมักส่งผลกระทบต่อผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากและความเสียหายไม่ได้จำกัดอยู่เพียงพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่ขยายวงออกไปเป็นบริเวณกว้างและกระทบกับความเป็นอยู่ของคนในสังคม อันสืบเนื่องมาจากการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรม ประกอบกับอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรทำให้เกิดของเสียจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดมลพิษ อีกทั้งการนำสารเคมีหรือวัตถุอันตรายมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมอาจก่อให้เกิดการรั่วไหลของสารเคมีซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน ซึ่งการที่ผู้ได้รับความเสียหายจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จะต้องเป็นฝ่ายรับภาระการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของจำเลย ว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับเกิดจากการกระทำของจำเลยจริง ซึ่งทำให้โจทก์ในคดีสิ่งแวดล้อมต้องมีความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีการผลิต ตลอดจนกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้จำเลยได้รับความเสียหาย กรณีนี้ จึงเป็นเรื่องยากที่โจทก์จะล่วงรู้ถึงกระบวนการในการก่อให้เกิดความเสียหายของโจทก์ เพราะเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่อยู่ในความรับรู้และความควบคุมของจำเลย ทำให้โอกาสที่โจทก์จะนำสืบพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดจริง จึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทข้างต้น

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อมมีความคล้ายคลึงกับลักษณะของคดีผู้บริโภค แต่โดยที่คดีผู้บริโภคมีบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้เสียหายหรือโจทก์มากกว่าคดีแพ่งทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องภาระการพิสูจน์ ที่มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคซึ่งเจตนารมณ์ในการร่างกฎหมายฉบับนี้ คือ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการ ตลอดจนเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอ นอกจากนี้ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น กระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาอันยาวนานและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบจนบางครั้งนำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรงและก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบ

---

⁴² อ้างแล้ว เซึ่งอรรถที่ 24.

ธุรกิจกับกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมอันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อมและเจตนารมณ์ในการร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ซึ่งมีการแก้ปัญหาในด้านวิธีพิจารณาความโดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการวางหลักแก้ปัญหาในกรณีที่ผู้บริโภคจะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบจนบางครั้งนำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรง ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญในคดีสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นฝ่ายมีภาระการพิสูจน์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนาคดีขึ้นสู่ศาล แต่ไม่สามารถพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลให้ศาลเชื่อว่าความเสียหายที่ตนได้รับเกิดจากการกระทำของจำเลย ซึ่งการจะนำสืบได้นั้นต้องอาศัยข้อมูลและพยานหลักฐานซึ่งอยู่ในความรับรู้ของจำเลย หรือบางกรณีเป็นเรื่องซับซ้อนยุ่งยากต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านซึ่งบุคคลภายนอกไม่อาจเข้าใจได้ง่าย ทั้งนี้เนื่องจากเรื่องดังกล่าวอยู่ในความรับรู้และความควบคุมของจำเลยนั่นเอง

ดังนั้น หากมีการนำหลักดังกล่าวในคดีผู้บริโภคมาใช้บังคับกับคดีสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดให้ประเด็นข้อพิพาทข้อใดจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริง ซึ่งศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของคุณความฝ่ายที่เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ให้ภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวตกอยู่กับคุณความฝ่ายที่เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น ก็จะเป็นการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นกับผู้ได้รับความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี